

# *Magyar faj.*

*Dr. Bartucz Lajos*

egyetemi tanár, a M. N. Múzeum Néprajzi Tárának igazgatója.

Abban a nagy küzdelemben, amely a népek között mind anyagi, mind szellemi téren a jövő biztosítása érdekében minden rendelkezésre álló eszközzel állandóan folyik, nagy szerepe van a tudománynak is, és pedig főleg a tudomány ama csoportjának, amelyet közös névvel „nemzetismeret”-nek nevezhetünk.

A helyesen felfogott, tárgyilagosan és módszeresen keresztülvitt nemzetismeret nemcsak értékeink, előnyös tulajdonságaink megismeréséhez vezet, nemcsak fokozhatjuk vele nemzeti önértetünket, hanem megtudjuk általa azt is, mik a hiányok, hátrányos tulajdonságok, káros biológiai jelenségek, mikor és hogyan keletkeztek azok s hogyan küszöbölhetjük ki őket. Fajvédelemről is csak akkor beszélhetünk komolyan, ha előbb tárgyilagosan megismertük önmagunkat.

De hát mik a nemzetismeret módjai és eszközei? Mely tudományok hatáskörébe tartozik az?

A nemzet történelmi, politikai, társadalmi alakulat, — mondják a legtöbben, — tehát elsősorban a történelmi, jogi, politikai, társadalomtani kutatások hivatottak arra, hogy a nemzet ismeretéhez vezessenek bennünket.

Nyelvében él a nemzet — felelik mások — miértis a nyelvtudományban látják inkább a nemzetismeret legfőbb forrását.

A nemzet élete azonban szorosan összefügg a gazdasági kérdésekkel, az élettérszínnel, az élő és élettelen milióval, melyben a nemzet élete lejátszódik — hangoztatják ismét mások. Mi sem természetesebb tehát, mintha ezekkel a kérdésekkel foglalkozó különböző tudományoknak is nagy szerepet juttatnak a nemzeti lényeg kutatásában. Azután ott van az irodalom, művészetek, a nemzeti mivolt számára mind megannyi megnyilvánulási területek.

Kétségtelen, hogy mindegyik tábornak sok tekintetben igaza van. De csak részben. Mert megfelelnek egy fontos, sőt egészen alapvető dologról, nevezetesen arról, hogy a nemzet élőlényekből, emberekből áll. A nemzetek különbözősége — legalább, ami a lényegét illeti — elsősorban és legfőképpen tagjainak testi és lelki különbségein alapszik. Aligha kétséges tehát, hogy a nemzetismeret lényegét akkor közelíthetjük meg a legjobban, ha a nemzet alapforrásához megyünk vissza, ez pedig: a magyar ember maga.

A nemzet nemcsak történelmi, politikai, jogi, társadalmi, gazdasági, stb. alakulat, hanem biológiai életközösség is, melynek megismerésében, lényegének

kutatásában éppen azért a biológiai, embertani ismeretek és szempontok nemcsak fontosak, de egyenesen nélkülözhetetlenek.

Az igazi nemzetismeret tehát rendkívül sokoldalú, messze kiterjedő és bonyolult összetételű ismeretkör, kutatási terület, amelyben benne van a magyar ember, a magyar élet, a magyar társadalom, a magyar történelem, a magyar föld, stb. minden problémája, egy szóval minden, ami magyar, vagy ami magyar vonatkozású, magyar érdekű. Ám lehet-e magyarabb, magyar-érdekűbb valami, mint a magyar ember maga?

Nyilvánvaló, hogy a magyar nemzetismeret s azon belül a magyar antropológia legfőbb feladata, legnemzetibb kötelessége a magyar ember megismerése.

Azt mondhatná valaki, hogy talán csak a nemzeti sovinizmus, vagy a fajkérdés iránt való érdeklődés mai divatja mondatja mindezt velünk. Ha azonban egy pillantást vetünk a tudományok történetére, csakhamar az ellenkezőről győződhetünk meg.

Az embertan történetének lapjai arról tanúskodnak, hogy a fajkérdés többé-kevésbé mindig érdekelte az emberi lény rejtélyét kutató tudósokat, sőt századról-századra fokozatosan mind nagyobb és mind többoldalú szerepet játszik az embertanon belül a fajkutatás. Amíg eleinte csak a koponya, majd az élő emberi test néhány külső bélyege szolgáltatta hozzá az adatokat és osztályozási kritériumokat, s ha a múlt század második felében Darwin és követői hatására a származástan, majd néhány ősembertani lelet keltette szenzáció nyomán az ősember kérdése egy időre előtérbe is nyomult, a századfordulón már ismét az emberi szervezet összes részeit módszeresen tanulmányozó rasszkutatásé a vezető szerep az embertanon belül, sőt a származástan és az ősember kérdése is leginkább, mint a rasszantropológia alfejezetei, szerepelnek. E század elején pedig az örökléstani szempontokkal és módszerekkel bővülve az embertannak szinte összes problémái a fajkérdés körül csoportosulnak.

E mellett magában a tudományban is mind nagyobb fokú nemzeti differenciálódást érzünk. Kiderül, hogy a fajkérdés sok részlete csak akkor lesz majd megoldható, ha előbb minden egyes nemzet elvégezte a saját területén, a saját emberanyagán a módszeres embertani vizsgálatokat. Ezért a nemzetek között élénk verseny indul meg a saját fajiságuk és saját területük faji problémáinak minél részletesebb tudományos kutatására.

Íme, oda jutottunk ma már, hogy a saját fajkutatás nemcsak elsőrendű nemzeti érdek, hanem az egyetemes tudomány által minden nemzet számára előírt legfőbb követelmény is.

Ám nem csodálatos-e, hogy a fajkutatásnak úgy az egyetemes tudomány területén elfoglalt, mint nemzeti szempontból elismert nagy fontossága dacára alig van kutatási terület hazánkban, mely annyira támogatás és intézményes biztosítás nélkül, állandóan akadályokkal küszködve tengődne, mint a magyar-

ság rendszeres antropológiai felvétele s alig van tudomány, melynek oly mostoha sorsban volna része, mint éppen az embertan. Nincsen tudományos társulata, sem folyóirata. Nincsenek anyagi és szellemi erőkkal kellően felszerelt kutató intézetei. Egyetlen egyetemi tanszéke és intézete pedig Török Aurélnak 1912-ben történt elhunya óta, tehát immár harmadik évtizede, betöltetlenül és kellő támogatás nélkül senyved. Amíg 60 évvel ezelőtt Magyarország világviszonylatban is az elsők között volt embertani tanszék felállítására és a „Gnothi seauton” tudományának művelése terén, addig ma, amikor a tudományos fajkutatás az egész világon vezető szerepet játszik s kis és nagy nemzetek vetekednek a tanszékek és kutató intézetek egész sorának felállításában, mi a sorrendben az antropológiai kutatást biztosító intézmények száma és felszereltsége tekintetében az utolsók közé kerültünk s még azt az egy intézményt sem ápoljuk és fejlesztjük, ami 60 évvel ezelőtt már megvolt.

Csodálkozunk-e ezek után, ha az embertani tudomány atyamestere, néhai Broca Pál, azt vágja szemünkbe: „Hát önök, lovagias magyarok, annyira sem becsülik a saját fajtájukat, hogy annak tanulmányozásával rendszeresen foglalkozzanak”? — vagy hogy Deniker, Európa első rasszantropológiai térképén hazánkat üres fehér folttal jelzi?

Pedig a természet és a történelem másra predesztinált bennünket. Hazánknak természeti kincsekben való gazdagsága, az Alföldnek ember és állat számára bő megélhetést és jó védekezést biztosító természeti adottságai ősidők óta a Kárpátok medencéjébe, ebbe az európai Kánaánba, vonzották Eurázia legkülönbözőbb népeit. Ezek a népek, ha le is tűntek a történelem színpadáról, nem pusztultak el a tudomány számára. Emberanyaguk egy része, illetve az általuk képviselt típusok, az egymásután következő nemzedékek hosszú és bonyolult láncolata útján, kisebb-nagyobb mértékben bejutottak a magyar nemzettestbe is, s hol eredeti alakban, hol meg erősen átkeverezve, megmaradtak a mai napig. Eredeti típusaikat pedig úgy harci temetőkből, mint békebeli sírjaikból a magyar föld konzerváló ereje őrizte meg számunkra olyan gazdagságban, melyhez hasonlót külföldön csak kevés helyen találunk.

Hazánk népe és földje valóságos élő típus-múzeum, az eurázsiai rasszkeveredések tanulmányozásának klasszikus területe, s Eurázia rassztörténetének hiteles régi koponyákban és csontvázakban leggazdagabb tárháza. Nem kellene más hozzá, csak komoly jóakarat, meg egy kis anyagi támogatás s Magyarországon lehetne Európa leggazdagabb embertani múzeuma s legfontosabb rasszkutató intézete.

De hát hogyan ismerhetjük meg a magyar embert?

Bizonyára elég lesz — gondolják némelyek — ha alaposan szemügyre vesszük a jó magyar nevéket s kiválogatjuk azok legszebb típusait. Mások talán inkább az oklevelekkel igazolható régi családok s azok régi képei mellett fognak kardoskodni, s ott remélik a hiteles magyar típusokat.

Kétségtelen, hogy mindkét vizsgálat sok értékes adatot szolgáltathat. A

probléma azonban sokkal bonyolultabb, mintsem a legtöbben képzelik. A név magyarsága és az oklevelekkel igazolt leszármazás pl. nem jelent még okvetlenül magyar fajiságot, a típusnak a honfoglalóktól való eredetét, mert az apai ágon örökölt ősi magyar név valamelyik idegen eredetű anyai ős révén idegen rassztípussal is kapcsolódhatott. Ugyanígy idegen eredetre valló családi név honfoglaló magyar rasszbélyegeket takarhat. De ettől eltekintve, az ilyen vizsgálat csak hiányos képet nyújtana s nem tájékoztatna, sem a magyar nemzettest igazi összetételéről, sem a benne képviselt rasszelemek történeti jelentőségéről és értékéről. Már pedig az antropológiai vizsgálatoknak nem tetszetős, de hamis kép festése, hanem az igazság kutatása és megismerése a célja, hogy abból a nemzet számára valóban hasznos ismereteket és tanúságokat vonhassunk le.

Az igazság útja azonban, mint a legtöbbször, itt is fáradságos. Mindezekelőtt minden célzatos válogatás nélküli, teljesen tárgyilagos, módszeres, úgy a vizsgált egyének száma, mint a figyelembe vett bélyegek tekintetében nagyarányú, az ország minden vidékére kiterjedő vizsgálatokra van szükség. Sőt azzal sincs elintézve a kérdés, ha a ma élő magyarságot így végig kutatuk, ha a mai magyarság rendszeres embertani felvételét elvégeztük. Ugyanígy ilyen módon századról-századra visszafelé kell haladnunk a honfoglaló magyarokig, majd azokon túl tovább visszafelé több irányban is. Nevezetesen tanulmányoznunk kell mindama népeket, akik hazánkban valaha éltek, mindama területeket, amelyeken a hontkereső magyarság valaha megfordult s mindama népeket, akik a magyarsággal nyelvi és kulturális rokonságban, vagy rasszkeveredésben állottak.

Csakis ilyen nagyarányú, a teljesen hiteles adatok óriási tömegére kiterjedő vizsgálatokból s a velük kapcsolatos örökléstani kutatásokból fog kiderülni, hogy milyen volt a honfoglaló magyarok rasszbeli összetétele, milyen típuselemeket vettek fel vándorútjaikon, mit olvasztottak magukba az itt talált, vagy később bevándorolt és beszívárgott népekből s a mai magyar nemzettestben kimutatható típusoknak mi az eredete és történeti jelentősége.

Kérdés már most, történtek-e eddig ilyen vizsgálatok hazánkban s tudunk-e már valamit a magyarság fajtabeliségéről?

Örömmel állapíthatjuk meg, hogy igen. Mert ha a fajkutatás hivatalosan el is van nálunk hanyagolva, 1876 óta mindig akadtak lelkes magyarok, akik támogatás nélkül, sőt akadályok ellenére, elvégeztek egy csomó munkát, összegyűjtöttek egy sereg adatot, úgy hogy Deniker rasszantropológiai térképe Magyarországot sem jelölné már többé üres fehér folttal.

Nincs helyem itt arra, hogy a rasszkutatások módszereit s az idevágó hazai vizsgálatokat részletesebben ismertessem, ezért megelégszem azzal, hogy vázlatos képet nyújtsak a fontosabb eredményekről. Vegyük mindenek előtt sorra a már ismert euráziai rasszokat s nézzük, milyen szerepet játszanak azok a magyar nemzettestben.

A legrégebben ismert s hazánkban legkönnyebben felismerhető a magas termetű, aranyszőke hajú, kék szemű, keskeny arcú, hosszú fejű északi, vagy nordikus rassz, melyen belül ma már legalább három változatot különböztetnek meg. Hazai előfordulása kétségtelen abból, hogy az ország keleti, nyugati és északi szélei felé a termet magasodásával kapcsolatosan a fej hosszabbodik, s a színezet világosodik, vagyis hogy e három irányban a nevezett jellegek elterjedése szoros korrelációban áll egymással. Az északi rassz azonban nem játszik nagy szerepet a magyar nemzettestben s országos gyakorisága 4—5 %-nál többre nem tehető. Főleg olyan vidékeken találjuk, ahol a családnevek, vagy a történelmi okmányok tanúsága szerint germán telepítések történtek.

Még ritkább Magyarországon az alacsony termetű, hosszúfejű, keskeny arcú, sötét szemű és hajú nyugati, vagy földközítengeri (mediterrán) rassz. Országos gyakorisága nem haladja túl az 1 %-ot. Aránylag leggyakoribb még az osztrák és olasz határ felé s Erdélyben.

Az alpi rassz, melyre az alacsony (kisközepes) termet, rövid, kerek fej és arc, rövid, tömpe orr, barna szem és haj jellemző, több külföldi és hazai szerző szemében úgy szerepelt, mint a keleti elemeit elvesztett magyarság legjellemzőbb típusa. Sőt hajlandók voltak a magyarságot rasszbelileg a közép-európai lakossággal azonosítani. Ezzel szemben az újabb vizsgálatokból kiderült, hogy a mai magyarságnak alig 15 %-a alpi típusú s azok nagy része is a családnevek és a településtörténeti adatok tanúsága szerint idegen, főleg nyugati és északnyugati eredetű.

Sokkal fontosabb a mai magyar nemzettest antropológiai összetétele szempontjából a magas termetű, rövid, magas fejű, lapos nyakszirtű, nagy orrú, barna szemű és hajú dinári rassz. Gyakorisága országos átlagban legalább 20 %, az ország déli részén és Dunántúl egyes vidékein azonban 30—35 %-ban is előfordul. A jellegelterjedési térképek azt bizonyítják, hogy e rassz főleg a törökhódoltság előtt és alatt délről nyomult be tömegesen hazánkba, illetve a magyar nemzettestbe.

A világos komplexiójú, de mérsékelt rövidfejű, alacsony arcú és kisközepes termetű keletbalti, vagy keleteuroid rassznak hazánkban s a magyarságban való szerepére egyfelől Bél Mátyás, másfelől Kollmann bázeli antropológus mutatott rá először. Kollmann és Winkler benne látták a finn rokonság antropológiai alapját. A rendszeresebb vizsgálatok valóban a mellett szólnak, hogy a keleteuroid rassz jellegzetes és számban is gyakori típusa a magyarságnak, amely országos átlagban legalább 20 %-ban fordul elő.

Kimutatható ezeken kívül a mai magyarságban egyfelől a dinárral rokon, de nála alacsonyabb termetű előázsiai, vagy taurid rassz, másfelől a mongolid rassz kör több típusa. Az előbbi legnagyobb percentben azokon a területeken található, ahol a török huzamosabb ideig tartózkodott, az utóbbi pedig a palócságnak alkotja fő rasszelemét, de szétszórva az ország minden részében előfordul. Mindkettő átlagos gyakorisága 4—5 % körül mozog.

Ha az eddig tárgyalt rasszelemek valószínű átlagos gyakoriságát összeadjuk, még közel 30 % gyakoriság marad fenn olyan nem mongolid rasszelemek számára, aminőkről eddig még nem szóltunk. A jellegelterjedésekből megtudjuk, hogy ennek a rasszelemnek túlnyomórészt barna komplexiójának, rövidfejűnek és középkörüli, vagy nagyközepes termetűnek kell lennie. Ilyen az europid és mongolid rasszkör széles érintkezési határán keletkezett turanid rassz, mely az ázsiai lovas nomád török-tatár népek legjellegzetesebb típusa, s hazánkban is épen a színmagyar területeken található legnagyobb számban. A turanid rassz hazai képviselői azonban eltérnek kissé az ázsiai turanidoktól, főleg abban, hogy bélyegeik kifinomodottabbak, az europid rasszkörhöz közelebb állók. A turanid rassznak ezt a hazánk földjéhez kötött változatát neveztem régebben „kaukázusi-mongolid”-nak, s ezt nevezem újabban „Alföldi rassz”-nak. Legjellegzetesebb képviselőit az Alföldön, főleg a kunok között és Dunántúl találjuk. Kétségtelen, hogy az Alföldi rassz a mai magyarságnak legjellegzetesebb és legeredetibb típusa.

Az elmondottak alapján a magyar nemzettest rasszbeli összetételét tehát az alábbi rasszképlettel fejezhetjük ki:

1. Turanid és alföldi rassz.....	25—30 %
2. Keleteuropid rassz.....	20 %
3. Dinári rassz.....	20 %
4. Alpi rassz.....	15%
5. Taurid rassz.....	4—5 %
6. Mongolid rasszkör.....	4—5 %
7. Nordicus rassz.....	4 %
8. Mediterrán rassz stb.....	1 %

Ha most ezek után felelni akarunk arra, a laikusok által oly gyakran feltett kérdésre: Van-e magyar típus? — azt kell mondanunk, hogy igenis van magyar típus, mégpedig nem is egy, hanem több. A felsorolt rasszok mindegyike szerepelhet, és szerepel is magyar típus gyanánt, és pedig annál nagyobb joggal, minél nagyobb a gyakorisága és minél ősbib az eredete. Lássuk ezért röviden a nevezett rasszok történelmi szerepét és jelentőségét, azaz a magyar föld rassztörténetét.

Amikor történetről hallunk, rendszeren csak a népek, államok történetére gondolunk s megelégedünk arról a másik, a nemzet jövője szempontjából talán még fontosabb történetről, amely részben a mindennapi értelemben vett történelemmel kapcsolatban, részben attól függetlenül, a nemzet emberanyagában, a nemzettestben megy végbe és igen különböző változásokban, jelenségekben nyilvánul meg. Amikor ugyanis valamely nemzet más nemzetekkel békés, kulturális érintkezésbe, háborús kapcsolatokba, szövetezésekbe kerül, amikor győz, vagy legyőzetik, amikor helyet változtat, vagy új miliőbe kerül,

amikor nyelvet, kultúrát cserél, amikor változik társadalmi szervezete, gazdasági berendezkedése, kulturális fejlettsége, életmódja, stb., ez mind előidézi a nemzet emberanyagában, a nemzettest összetételében és életnyilvánulásaiban is kisebb-nagyobb változásokat.

Ez a rassztörténet és nemzetbiológia, amilyen érdekes, épp oly bonyolult problémátömeget rejt magában s az eredmény itt még nagyobb mértékben függ a hiteles anyagtól és a végzett kutatások módszerességétől, mint az élő lakosság tanulmányozása tekintetében. Ezért ennek a magyarföldi rassztörténetnek csak ama részeit vázolhatom itt röviden, amelyekre már komolyabban figyelembevehető hiteles anyaggal rendelkezünk. De mi teszi az anyagot hitelessé? Az, ha minden egyes koponyáról és csontvázról tudjuk, hogy az milyen sírban, milyen helyzetben, stb. találtatott. S itt, a hiteles leleteknek a tudomány számára való megmentése terén, hasznos munkát végezhet a magyar tanári és tanítói kar úgy az ifjúság megfelelő nevelése, mint a mentésben való tényleges részvétel által.

Hálásan emlékezem meg ezzel kapcsolatban néhai Marosi Arnoldról, a székesfehérvári múzeum lelkes igazgatójáról, akinek nagy része volt abban, hogy a rádiótelepi honfoglaláskori temető régészeti és embertani anyagát teljes hitelességgel menthettük meg a magyar tudomány számára s ennek alapján első alkalmunk nyílt arra, hogy a honfoglalók fajiségéről némi fogalmat alkothassunk.

Ami már most hazánk területén a történelem különböző szakjaiban élt rasszokat illeti, leghelyesebb, ha a szemlét az ember első fellépésével kezdjük, s úgy haladunk a leletek világitó fénye mellett korszakról-korszakra.

A magyarföldi diluviális ember fajiségára vonatkozó ismereteink csak a legutolsó években nyertek határozottabb körvonalakat. Az 1932-ben megtalált, de részletesebben csak a múlt évben leírt egervideki subalyuki („Mussolini-barlang”) lelet kétségtelenné tette, hogy a neandertáli típusú ősember (*Homo primigenius*) hazánk területén is élt. Egy csomó szórványos lelet (Nagysáp, Balla-barlang, stb.) viszont azt bizonyítja, hogy a mai ember diluviális alakja, a *Homo sapiens fossilis* több rasszalak által is képviselve volt Magyarországon.

A csiszolt kőkorból a szokásban volt halottégetés következtében csak igen kevés antropológiai lelet került eddig napfényre. Ezek kisebb részben a nordikus és az alpi, nagyobb részben a mediterrán rassz uralkodása mellett tanúskodnak, sőt az említett diluvium-végi hosszúfejű rasszokkal való szomatikus kapcsolatokra is utalnak.

Aránylag igen gazdag Magyarország rézkori antropológiai anyag tekintetében. Itt a hosszúfejűség túlsúlya még nagyobb fokú, mint a kőkorból volt, s nem ritkák a 60 körüli szélsőséges hosszúság-szélességi jelzőjű koponyák sem. Mind a nagyfokú hosszúfejűség, mind az alacsony termet s a csontvázak egyéb bélyegei a mediterrán rassz keleti és nyugati ága mellett tanúskodnak.

Lényegesen megváltozik a lakosság rasszbeli összetétele a bronzkorban. A mediterrán rassz s főleg annak hyperdolichocephal keleti ága mind ritkább lesz, ellenben uralkodó szerephez jutnak a mérsékeltlen hosszú és a középféjú koponyaalakok, majd a bronzkor második felében mindtöbb rövidfejű koponyával találkozunk. Rassz tekintetében az előbbiek az északi és keleteuropid, az utóbbiak az alpi és dinári rassz körébe tartoznak. Kétségtelen, hogy a bronzkorban nagy népmozgalmak, ethnikai átalakulások és keveredések történtek hazánkban. Ekkor jelenik meg a sírokban nagyobb százalékban a koponyalékelés (trepanatio) is.

A vaskorban a halottégetés folytán az antropológiai leletek ismét nagyon ritkák, nordikus rasszjellegű népek bevándorlása azonban e kevés leletből is kimutatható. A magyarországi kelták kevert rasszjellegűek voltak, az uralkodó nordikus és mediterrán rasszjelleg mellett alpi és dinári típusok is előfordulnak közöttük. A szkythák az eddigi előkerült kevés sírmező tanúsága szerint részben keletbalti, részben mediterrán rasszjelletet hoztak magukkal.

Legélesebben elválnak rasszbelileg az eddig tárgyalt népektől a jazgy-szarmaták, kikben egyfelől dinári-taurid, másfelől keletbalti, sőt turanid rasszelemek is kimutathatók. A népvándorlás germán hullámaiból a gepidákat ismerjük eddig legjobban. A gorzsai és kiszombori temetők tanúsága szerint a magyarországi gepidák népe olyan rasszkonglomerátumot alkotott, amely nordikus, mediterrán, keleteuropid, turanid, mongolid rasszelemekből tevődött össze. Az uralkodó rasszelemet közülük az északi rassz alkotta, amely a gepidák alaprasszeleme lehetett.

Teljesen problematikus ma még a hunok antropológiája, aminek fő oka abban rejlik, hogy egészen a legújabb időkig maguk a régészek sem tudták pontosan körvonalazni a hüntemetők jellegzetes ismertető bélyegeit. Jordanes, Ammianus Marcellinus és Apollinaris Sidonius leírásai a hunok vezető rétegét a mongolid rasszkörbe utalják, s valószínűvé teszik, hogy közöttük a mesterséges koponyatorzítás szokása is el volt terjedve. Rasszbeli összetételükben az újabb szórványos leletek tanúsága szerint a turanid, mongolid, keleteuropid, taurid rassz játszhatta a főszerepet.

A népvándorlás korából legtöbb adattal rendelkezünk az avarok fajiságára vonatkozólag. A hiteles avar koponyák és csontvázak száma meghaladja a két ezret. Ebből teljes joggal a magyarországi avarok nagy lélekszámára következtethetünk. Rasszbeli összetételükre egyfelől europid, másfelől mongolid rasszelemek nyomják reá a bélyeget. Az előbbiek között nordikus, mediterrán, orientálid, keleteuropid, taurid, turanid, az utóbbiak között tungid, színid, palaemongolid és szibirid típusok szerepelnek. Elmondhatjuk tehát, hogy az avarok Euráziának szinte minden rassztípusát elhozták hazánkba. Törzsek szerint azonban igen nagy különbségek mutathatók ki közöttük. Vannak temetők pl. csaknem tiszta mongolid rasszjelleggel (Pl. Mosonszentjános, Nemesvölgy, Cebe, stb.). Más temetőkben (Pl. Jutás, Cikó, Tiszaderzs, stb.) viszont

nyoma sincs a mongolid rasszbélyegeknél. A temető nagy részében azonban az europid és mongolid rasszkör képviselői keverten találhatók.

Ami végül a honfoglaló magyarokat illeti, bár a hiteles antropológiai leletek száma alig haladja meg a kétszázat, itt is kezd már kialakulni előtűnik a rasszbéli összetétel képe. Ebben a rasszbéli összetételben egyfelől a keleteuropid, másfelől a turanid rassz játssza a főszerepet. Ezeken kívül azonban az europid rasszkörből a taurid, mediterrán, dinári és nordikus rassz, a mongolid rasszkörből pedig a szibirid és palaemongolid rassz is előfordul közöttük, temetők szerint igen változó gyakorisággal. A honfoglalókról tehát, mint a mongol rasszkörbe tartozó, vagy túlnyomóan mongolid bélyegű népről beszélni, teljesen tudománytalan. Azt is megállapíthatjuk, hogy a honfoglaló magyarok rasszbéli összetétele jóval egységesebb volt, mint az avaroké.

Többen képviselték, úgy idehaza, mint külföldön azt az álláspontot, hogy ha a honfoglaló magyarok között eredetileg domináltak is a keleti rasszelemek, azok a kalandozások és későbbi háborúk, főleg a tatárdúlás és törökhódoltság alatt annyira kipszultak s bevándorlás és telepítések útján helyükbe annyi idegen elem került, hogy a mai magyarság rasszbélileg a középeurópai lakossággal teljesen azonos.

Ezzel szemben hiteles leletek alapján megállapíthatjuk, hogy azt a veszteséget, amit a honfoglalók keleti rasszelemeikben szenvedtek, nagyrészt pótolták a később bevándorló, s a honfoglalókkal rokon antropológiai összetételű jászok, kunok és besenyők, úgyhogy a magyarság rasszbéli összetétele a mohácsi vész előtt lényegében körülbelül ugyanaz volt, mint a honfoglalás utáni időkben. A török hódoltság s az azt követő nagyarányú telepítések ugyan a rasszbéli összetételt nyugaton kissé alpi, délen pedig dinári irányban eltolták, az ősi keleti rasszelemek azonban továbbra is megmaradtak s a mai magyar nemzettestben is kimutathatók.

A mai magyarság tehát az euráziai rasszkörbe tartozó különböző eredetű és ősiségű öröklésvonalaknak, rasszelemeknek igen bonyolult összeszővődése, amelynek váza, fő anyaga ma is a honfoglaló magyarok által hozott örökséganyag. A magyar nemzettesten, mint biológiai és szaporodási körön belül egymással állandó kereszteződésben élő vérrokon egyénekben generációról generációra öröklődő speciális összetételű testi és lelki öröklésanyagnak a történelem évezredes sodra és a magyar haza természeti és társadalmi miliője által megszabott manifesztálódása az, ami a magyart a világ minden más népétől megkülönbözteti s a magyar nemzettestet külön egyéniséggé: történelmi magyar fajjá teszi.